

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д-Р ТАТЯНА СИМЕОНОВА ИВАНОВА, Д.М.

ЧЛЕН НА НАУЧНО ЖУРИ СЪГЛАСНО ЗАПОВЕД Р-109-271 / 27.07.2020Г.
ОПРЕДЕЛЕНА ЗА ОФИЦИАЛЕН РЕЦЕНЗЕНТ НА ОСНОВАНИЕ ПРОТОКОЛ
№1/03.08.2020Г.

**ОТНОСНО: ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА НАУЧНАТА И
ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН „ДОКТОР“
В ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ 7. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СПОРТ,
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 7.4. ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ,
НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ“**

**ТЕМА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД: „РОЛЯ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА В
ПРОЦЕСА НА КРЪВОДАРЯВАНЕ“
АВТОР: МИЛЕНА МИЛКОВА ТОДОРОВА
НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: ПРОФ. Д-Р СОНЯ КОЛЕВА ТОНЧЕВА, Д.М.Н.**

1. КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Асистент Милена Милкова Тодорова е родена на 27.08.1974г., гр. Шумен. Средното си образование завършва през 1992 г. – Природо-математическа гимназия „Нанчо Попович“, гр. Шумен. През 1995 г. завършва ПМИ Шумен, Медицински колеж Шумен, с професионална квалификация „Медицинска сестра- общ профил“. През 2003г. завършва ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, ОКС бакалавър, специалност „Социални дейности“, а през 2015 г. - магистратура по „Управление на здрави грижи“ в МУ- Варна.

Трудовият си стаж асистент Тодорова започва през 1996г. като медицинска сестра в МБАЛ-Шумен“ АД – детско отделение, след това продължава в същата болница като медицинска сестра в неонатологично отделение. От 2006г. до 2017г. работи като медицинска сестра в Многопрофилната болница в гр. Шумен като медицинска сестра в Отделение по трансфузионна хематология. От 2017 г. е назначена и работи като асистент в МУ Варна “Проф.д-р Параскев Стоянов“, Филиал Шумен, Катедра „Здравни грижи“.

Зачислена е в докторантура в самостоятелна форма на обучение за придобиване на ОНС „Доктор“, Област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, докторска програма „Управление на здравните грижи“ през 2018г. със заповед на Ректора на МУ- Варна № Р-109-214 от 03.05.2018г.

Етапите на докторантурата са спазени, няма промяна на първоначалната тема и научния ръководител и изпълнението им отговаря на нормативните уредби на МУ Варна и ЗРАСРБ. Докторантката Годорова е отчислена с право на защита (Заповед на Ректора на МУ –Варна №Р-109-271/27.07.2020г.).

Докторантката Милена Годорова е изпълнила всички дейности, предвидени в индивидуалния учебен план, получила е положителни атестационни оценки за отчетените академични години е изпълнила изискванията на минималните наукометрични показатели на МУ-Варна. Всички необходими документи са представени и докторантката е допусната до публична защита.

2. ЗНАЧИМОСТ И АКТУАЛНОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Значимостта на настоящия дисертационен труд се определя от избраната сфера на дейност на общественото здравеопазване – осигуряване на населението с достатъчна по обем и качество кръв и кръвни съставки, както и осигуряването на висока степен на безопасността им употреба. Представеният дисертационен труд е актуален именно в контекста на осигуряването на подходяща организация на труда за съвременна професионална реализация на медицинската сестра, работеща в областта на трансфузионната хематология, на базата на осигурени адекватни, достатъчни по вид и обем и добре организирани сестрински грижи.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е представен на 165 страници и е структуриран в пет основни глави: Въведение; Първа глава: Обзор върху актуалността на проблема в контекста на кръводаряването като биосоциално явление, действието на прилаганите кръвни продукти, исторически факти за възникването и развитието на хемотрансфузията, организацията на кръводаряването в различни страни и в България, както и ролята и функцията на медицинската сестра в областта на трансфузионната хематология; Втора глава – Цел, задачи и методология на изследването; Трета глава – Резултати от собствени проучвания и обсъждане; Четвърта глава – Роля на медицинската

сестра в процеса на кръводаряване – инструментариум, организационни и управленски промени; Пета глава – Изводи, препоръки, предложения; Библиографски списък; Приложения.

Трудът е правилно структуриран и е онагледен с 67 фигури и 10 таблици. В библиографския списък са включени 172 литературни източника, от които 50 на кирилица и 122 на латиница.

Обзорът на литературата се характеризира с логично следващи части, посветени на съвременните виждания за кръводаряването, действието на прилаганите кръвни продукти и настъпилите промени във вижданията в исторически аспект, съществуващите практики в кръводаряването в по-глобален мащаб – отделни страни и локален – в гр. Шумен. Обзорът на данните от научната литература е подчинен на разсъжденията и обсъжданията на спектъра от дейности на медицинската сестра от трансфузионната мрежа, отразени в основни нормативни документи.

Аналитичният преглед на литературата е позволил формулирането на подходящи изводи, които са основата за формулиране на **целта, задачите и работните хипотези**. За постигането на целта, насочена към изучаване на ролята на медицинската сестра в процеса на кръводаряване и възможностите за оптимизиране на конкретни сестрински дейности живот, са определени **8 конкретни задачи**.

Крайният очакван резултат е предлагането на модел за професионално поведение на медицинската сестра при работа с кръводарител, както създаването на Алгоритъм за добра здравна грижа на медицинската сестра, работеща в трансфузионната мрежа в процеса на кръводаряване.

В работните хипотези много добре са формулирани основните допускания: обществените нагласи към осъществяване на акта на кръводаряване се обуславят от редица фактори, като водещи са материалната облага и даряване за близък, поведението на медицинската сестра и високото качество на здравните грижи са с решаващо значение за удовлетвореността на донорите и задържането им като постоянни такива. Допуска се също, че провеждането на медийна агитация и друга пропаганда за донорството, придружени от други адекватни мероприятия, може да осигури по-голям брой доброволни и безвъзмездни кръводарители.

Методологията и инструментариума на проучването са добре подбрани, като са проведени анкетни проучвания - сред кръводарители, медицински сестри и пациенти-реципиенти. Обхванати са 514 лица, разпределени в посочените три групи-

кръводарители - 229, реципиенти - 245, медицински сестри, работещи в трансфузионната мрежа – 40.

За обработка на данните са приложени подходящи статистически методи – алтернативен, корелационен, непараметричен, вариационен и графичен анализи.

Получените резултати, отразени в дисертационния труд, са групирани в раздели, адекватни на последователността на поставените задачи. Приложените таблици и фигури са без дублиране на информацията.

Обсъждането на установените факти е направено обективно и в логическа последователност. Резултатите, разгледани през погледа на различните участници в процеса на осигуряване на необходимите кръвни продукти, показват:

необходимите кръвни продукти не могат да бъдат осигурени от безвъзмездни и доброволни кръводарители;

основният фактор за кръводаряване е обезпечаването на близък с кръвни продукти;

от своя страна анкетиранияте реципиенти, особено тези, с чести хоспитализации във връзка с характера на заболяването, срещат сериозни трудности за осигуряване на кръводарители;

медицинските сестри посочват като съществен проблем ниското заплащане в структурата и недостатъчният брой специалисти и като организационна трудност – остарялата нормативна база.

Възможностите за подобряване на качеството на здравните грижи, и чрез това привличане на доброволни кръводарители, са насочили дисертанката, на базата на получените резултати, да разработи „Модел за професионално поведение на медицинската сестра при работа с кръводарителя“, което представлява съществена част от разработката.

Приемаме напълно представените етапи в модела, тъй като те са разработени на базата на проведеното от авторката изследване – обхват на дейностите на медицинската сестра в процеса на кръвовземане, препоръки към кръводарителя и неговите близки, предоставени от медицинската сестра, мотивиращо поведение на медицинската сестра, насочено към донора за последващо кръводаряване, постигане на здравна компетентност за кръводарителя, чрез предоставяне на информация от медицинската сестра относно: основни изисквания, наличие на заболявания, периоди между кръводаряванията, местата, където може да се осъществи акта на кръводаряването, влияние на физическата

активност върху общото състояние, етапи на процеса на кръво вземане, рискови фактори, принципи на поведение преди кръводаряване и др.

Също така оценяваме като много добре изпълнен представеният от авторката Алгоритъм за добра здравна грижа на медицинската сестра, работеща в трансфузионната мрежа, тъй като той определя стъпките, които следва да осъществи медицинската сестра от момента на появата на донора до кръво вземане и последваща грижа. Считаме, че този алгоритъм определено ще подпомогне медицинските сестри и ще унифицира дейността в различните звена. Прави добро впечатление представянето и на екипните взаимоотношения с лекаря, готовността за реакция в условие на спешност и работата със специфичната документация.

Направените изводи са добре формулирани и напълно отговарят на поставената цел и задачи. Основният извод е, че осигуряването на необходимата кръв и кръвни съставки за спасяване на човешки живот е глобален и национален проблем. Удовлетворяването на потребностите в национален мащаб би могло да се постигне чрез увеличаване на броя на безвъзмездните и доброволни кръводарители, за увеличаването на които има важно значение както поведението на цялото общество, така и на извършваните специфични медицински дейности, в които ролята на медицинската сестра може да бъде решаваща.

Напълно приемам препоръките на авторката към различните институции и се надявам, че те ще намерят своето решение като промени в нормативни документи, разработването на програми за краткосрочни курсове за обучение на медицински сестри и по-бързото ориентиране към осигуряването на специфични качествени здравни грижи в трансфузионната мрежа.

Приносите са добре очертани и ги приемам по начина, по който са формулирани от авторката – с теоретичен и приложно-практичен характер, като оценявам високо предложените Алгоритъм, Модел за професионално поведение и разработените информационни материали. Те са лично дело на докторантка и успешен завършек на дисертационния труд.

Публикационната активност във връзка с дисертационния труд на асистент Милена Тодорова напълно отговаря на количествените критерии на ЗРАСРБ и Правилника на МУ – Варна - представени са 4 публикации, свързани с темата на дисертационния труд.

Авторефератът е написан на 53 стр., отговаря на изискванията и отразява адекватно резултатите, описани в дисертационния труд. Онагледен е много добре и е подходящо оформен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд на тема **„Роля на медицинската сестра в процеса на кръводаряване“** с автор асистент **Милена Милкова Тодорова** напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника на МУ- Варна за присъждане на образователната и научна степен **„Доктор“**.

Темата на дисертационния труд е значима в контекста на управлението на здравните грижи в процеса на кръводаряване. Целта и задачите на проучването са ясно формулирани и са напълно реализирани. Изследванията са коректни - обхванати са различни участници в процеса на кръводаряването, достатъчни са по обем, получените резултати са анализирани на базата на статистически доказателства.

Дисертационният труд е онагледен подходящо, написан е на добър научен стил. Изводите са добре обосновани, стегнати и адекватни на получените резултати.

Това ми дава основание да считам, че дисертационният труд отговаря напълно на изискванията за придобиване на образователната и научна степен **„Доктор“**, поради което давам положителна оценка.

ПРЕДЛАГАМ НА ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ ДА ГЛАСУВАТ ПОЛОЖИТЕЛНО ЗА ПРИСЪЖДАНЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ НА АСИСТЕНТ МИЛЕНА МИЛКОВА ТОДОРОВА В ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ 7. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СПОРТ, ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 7.4. ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ, НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ“.

СОФИЯ, 11.09.2020Г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(ПРОФ. Д-Р ТАТЯНА ИВАНОВА, Д.М.)